

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ
№ 3/2012 г.
гр.София, 12 декември 2012 год.

Върховен касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска и Търговска колегии, в съдебно заседание на 8 ноември 2012 год., в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
И ПРЕДСЕДАТЕЛ на Търговска колегия:
ТАНЯ РАЙКОВСКА

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
КРАСИМИР ВЛАХОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ на

ОТДЕЛЕНИЯ: **ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА**

ТАНЯ МИТОВА

ТАТЯНА ВЪРБАНОВА

ПЛАМЕН СТОЕВ

БОЙКА СТОИЛОВА

ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЛЮБКА ИЛИЕВА

30. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА

2. НИКОЛА ХИТРОВ

31. ЕМИЛ ТОМОВ

3. РОСИЦА КОВАЧЕВА

32. АЛБЕНА БОНЕВА

4. ЛИДИЯ ИВАНОВА
5. ЖАНИН СИЛДАРЕВА
6. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА
7. ВАНЯ АЛЕКСИЕВА
8. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ
9. ТЕОДОРА НИНОВА
10. НАДЕЖДА ЗЕКОВА
11. НАДЯ ЗЯПКОВА
12. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА
13. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА
14. СТОИЛ СОТИРОВ
15. МАРГАРИТА СОКОЛОВА
16. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ
17. СВЕТЛА ЦАЧЕВА
18. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ
19. ЛЮБКА БОГДАНОВА
20. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА
21. ВЕСКА РАЙЧЕВА
22. ЗЛАТКА РУСЕВА
23. ДИЯНА ЦЕНЕВА
24. МАРИЯ ИВАНОВА
25. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА
26. МАРИЯНА КОСТОВА
27. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА
28. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА
29. МАРИО ПЪРВАНОВ
33. СВЕТЛА ДИМИТРОВА
34. БОНКА ДЕЧЕВА
35. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА
36. ЖИВА ДЕКОВА
37. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
38. ТОТКА КАЛЧЕВА
39. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
40. ВАСИЛКА ИЛИЕВА
41. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА
42. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
43. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
44. ОЛГА КЕРЕЛСКА
45. ЗОЯ АТАНАСОВА
46. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
47. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
48. БОРИС ИЛИЕВ
49. БОНКА ЙОНКОВА
50. ДИАНА ХИТОВА
51. БОЯН ЦОНЕВ
52. БОЯН БАЛЕВСКИ
53. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
54. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
55. РОСИЦА БОЖИЛОВА
56. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
57. ИРИНА ПЕТРОВА

при участието на секретаря **Борислава Лазарова**

постави на разглеждане тълкувателно дело № 3 по описа за 2012 г.

на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии,

Заместник-председателят на Върховен касационен съд и Председател на Гражданска колегия, на основание чл. 125 от Закона за съдебната власт във връзка с предложение по чл. 292 от Гражданския процесуален кодекс на състав на Търговска колегия, е отправил искане до Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховен касационен съд за постановяване на тълкувателно решение по следния въпрос:

При предявен иск по чл. 82 ЗЗД за обезщетяване на вреди под формата на пропуснати ползи, произтичащи от забавено изпълнение на задължение за изграждане на обект, необходимо ли е да съществува сигурност за увеличаване на имуществото на ищеца или същото се предполага.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховен касационен съд, за да се произнесе, съобрази следното:

По поставения въпрос съществува противоречива съдебна практика на Върховен касационен съд, формирана по реда на чл. 290 ГПК.

Според едното становище, изграждането и въвеждането на обектите в експлоатация представлява реална и основателно очаквана възможност за увеличаване на имуществото на собственика-кредитор, включително и да придобива доходи от вещта, поради което лишаването му от възможността да извлече полезните свойства на вещта в резултат на неизпълненото в срок задължение за построяване и въвеждане на обекта в експлоатация, винаги има характер на пропуснатата полза, съизмерима със средния пазарен наем на вещта.

Според другото становище, пропуснатите ползи, за които се претендира обезщетение, трябва да имат качеството на реалност и сигурност, като реалността им се разкрива само в доказаната възможност да бъде увеличено имуществото на кредитора поради договорното неизпълнение, а не чрез логически предположения за закономерното настъпване на евентуално увеличение.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховен касационен съд приема за правилно второто становище.

Неточното изпълнение на договорните задължения поражда правото на кредитора да иска от длъжника изпълнение заедно с обезщетение за забавата или да иска обезщетение за неизпълнение (чл. 79, ал. 1 ЗЗД).

Съгласно разпоредбата на чл. 82 ЗЗД, регламентираща обема и границите на отговорността за вреди от виновно неизпълнение на договорните задължения, обезщетението обхваща всички причинени вреди, които са пряка и непосредствена последица от неизпълнението и са могли да бъдат предвидени при пораждане на задължението, като при недобросъвестност на длъжника – обезщетението обхваща всички преки и непосредствени вреди. Според посочената разпоредба, подлежащите на обезщетяване имуществени вреди са два вида – претърпяна загуба и пропуснатата полза.

Както в правната доктрина, така и в съдебната практика, пропуснатата полза се дефинира като неосъществено увеличаване на имуществото на кредитора.

Установяването на пропуснатата полза се основава на предположение за състоянието, в което имуществото на кредитора би се намирало, ако длъжникът беше изпълнил точно задължението си, съпоставено с имуществото му към момента на неизпълнението. Тъй като пропуснатата полза представлява реална, а не хипотетична вреда, това предположение винаги

трябва да се изгражда на доказана възможност за сигурно увеличаване на имуществото и не може да почива на логическо допускане за закономерно настъпване на увеличаването.

Пропуснатата полза е елемент от фактическия състав, пораждащ правото на обезщетение. Поради това и при липса на изрично установена в закона презумпция за настъпването ѝ, пропуснатата полза не се предполага, а следва да бъде доказана в процеса. Само ако бъде доказано, че при точно изпълнение на длъжника имуществото на кредитора е могло да бъде увеличено, ще бъде постигната целта на предвиденото в чл. 82 ЗЗД обезщетяване – да се поправят претърпените от кредитора вреди, без да се допусне обогатяването му за сметка на длъжника.

Неизпълнението на поето задължение за изграждане на обект в уговорения от страните срок лишава кредитора за периода на забавата от възможността да придобие собствеността върху изградения обект и да упражни по отношение на него присъщите на правото на собственост правомощия - владение, ползване и разпореждане. Не във всички случаи, обаче, упражняването на изброените правомощия би довело до увеличаване на имуществото на кредитора. Увеличаване не би настъпило в хипотезата на ползване на обекта от самия кредитор и поради това лишаването му от тази възможност не може да има за последица пропускането на полза в посочения по-горе смисъл. Невъзможност за увеличаване на имуществото на кредитора и съответно пропуснатата полза ще е налице например, когато, в резултат от забавата, кредиторът е пропуснал възможността да получи граждански плодове от обекта чрез предоставянето му за възмездно ползване на друго лице, да получи доходи чрез използването на обекта за осъществяване на търговска дейност или е пропуснал възможността да се разпорежи с обекта при изгодни условия.

В съответствие с правилото на чл. 154, ал. 1 ГПК, че страните са длъжни да докажат твърденията, на които основават своите искания и възражения, кредиторът-възложител следва да докаже, че при точно изпълнение на задължението за изграждане на обекта със сигурност би получил увеличаване на имуществото си, като установи факта на създадени между него и трети лица правоотношения във връзка с този обект по повод ползването или разпореждането с него, които са били осуетени именно в резултат от забавата на длъжника или като установи, че при конкретните пазарни условия в периода на забавата е съществувала реална възможност за отдаване на обекта под наем, за получаване на доходи чрез използването му за осъществяване на търговска дейност или за изгодно разпореждане с него. Относимите и допустими доказателства са в зависимост от вида на претендираните пропуснати ползи и подлежащите на установяване факти.

На обезщетяване подлежат не всички пропуснати от възложителя ползи, а само тези, които са били предвидими за страните по сделката към момента на пораждаване на задължението и са пряка и непосредствена последица от неговото неизпълнение. Това са ползите, чието пропускане, с оглед специфичните за случая обстоятелства и при проявена грижа на добрия стопанин/добрия търговец, страните са могли и са били длъжни да предположат и което е причинено именно от неизпълнението, т. е. което представлява негов необходим и закономерен резултат.

Освен фактите, относими към основанието на претенцията – пропускане на твърдяната полза, предвидимост на същата към момента на пораждаване на задължението, респ. недобросъвестност на длъжника и причинна връзка между пропуснатата полза и виновното неизпълнение на длъжника, на доказване от страна на кредитора подлежи и размерът на пропуснатата полза, като се съобрази, че по отношение на размера изискването за предвидимост не се отнася.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховен касационен съд

РЕШИ:

При предявен иск по чл. 82 ЗЗД за обезщетяване на вреди под формата на пропуснати ползи, произтичащи от забавено изпълнение на задължение за изграждане на обект, трябва да съществува сигурност за увеличаване на имуществото на кредитора, която сигурност не се предполага.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
И ПРЕДСЕДАТЕЛ на Търговска колегия:
ТАНЯ РАЙКОВСКА.....

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
КРАСИМИР ВЛАХОВ.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ на
ОТДЕЛЕНИЯ: **ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА**.....

ТАНЯ МИТОВА.....

ТАТЯНА ВЪРБАНОВА.....

ПЛАМЕН СТОЕВ.....

БОЙКА СТОИЛОВА.....

ДАРИЯ ПРОДАНОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЛЮБКА ИЛИЕВА.....

2. НИКОЛА ХИТРОВ.....

3. РОСИЦА КОВАЧЕВА.....

4. ЛИДИЯ ИВАНОВА.....

5. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....

6. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА.....

7. ВАНЯ АЛЕКСИЕВА.....

8. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....

30. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....

31. ЕМИЛ ТОМОВ.....

32. АЛБЕНА БОНЕВА.....

33. СВЕТЛА ДИМИТРОВА.....

34. БОНКА ДЕЧЕВА.....

35. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....

36. ЖИВА ДЕКОВА.....

37. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....

9. ТЕОДОРА НИНОВА.....	38. ТОТКА КАЛЧЕВА.....
10. НАДЕЖДА ЗЕКОВА.....	39. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
11. НАДЯ ЗЯПКОВА.....	40. ВАСИЛКА ИЛИЕВА.....
12. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА.....	41. ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА.....
13. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....	42. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....
14. СТОИЛ СОТИРОВ.....	43. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
15. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....	44. ОЛГА КЕРЕЛСКА.....
16. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ.....	45. ЗОЯ АТАНАСОВА.....
17. СВЕТЛА ЦАЧЕВА.....	46. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
18. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ.....	47. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
19. ЛЮБКА БОГДАНОВА.....	48. БОРИС ИЛИЕВ.....
20. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА.....	49. БОНКА ЙОНКОВА.....
21. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....	50. ДИАНА ХИТОВА.....
22. ЗЛАТКА РУСЕВА.....	51. БОЯН ЦОНЕВ.....
23. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	52. БОЯН БАЛЕВСКИ.....
24. МАРИЯ ИВАНОВА.....	53. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
25. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....	54. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
26. МАРИЯНА КОСТОВА.....	55. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....
27. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....	56. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
28. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....	57. ИРИНА ПЕТРОВА.....
29. МАРИО ПЪРВАНОВ.....	

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

по ТР № 3 на ОСГТК на ВКС по т.дело №3/2012 год.

Според решението при предявен иск по чл.82 ЗЗД за обезщетяване на вреди под формата на пропуснати ползи, произтичащи от забавено изпълнение на задължение за изграждане на обект, трябва да съществува сигурност за увеличаване на имуществото на кредитора, която сигурност не се предполага. Посочено е, че както в правната доктрина, така и в съдебната практика, пропуснатата полза се определя като неосъществено увеличаване на имуществото на кредитора и същевременно се приема изрично, че увеличаване на имуществото на кредитора не би настъпило в хипотезата на ползване на обекта от самия кредитор, поради което лишаването му от тази възможност не може да има за последица пропускането на полза в посочения по-горе смисъл. Пропуснатата полза има тогава, когато в резултат от забавата кредиторът например е пропуснал възможността да получи

граждански плодове от обекта чрез предоставянето му за възмездно ползване на друго лице, да получи доходи чрез използването му за осъществяване на търговска дейност или да се разпореди с него при изгодни условия.

Също толкова безспорно в правната доктрина и в съдебната практика се приема, че в имуществото на кредитора се включва и правото на собственост върху недвижим имот. Забавеното изпълнение на задължението за изграждане на обект означава с абсолютна сигурност пропускане възможността в имуществото на кредитора да се включи правото на собственост върху този имот за срока на забавата. За този период не е настъпило очакваното еквивалентно увеличаване на имуществото на кредитора, от което следва пропуснатата полза. Тя е предвидима, защото е известна на длъжника при възникване на задължението и е нормално настъпваща последица от неизпълнението. По тази причина забавеното изпълнение на задължението за изграждането на обект води до неосъществено увеличаване на имуществото на кредитора независимо от това дали той е бил лишен от възможността през времето на забавата да ползва готовия обект лично, да придобива гражданските му плодове, да получава доходи чрез използването му за осъществяване на търговска дейност или да се разпорежда с него при изгодни условия. Собствеността дава на собственика право да ползва изградения обект. Правото на ползване /упражнявано лично или чрез друг/ като правомощие и част от съдържанието на правото на собственост винаги има стойност в пари, с която стойност не се е увеличило имуществото на кредитора при забавено изпълнение на задължението за изграждане на обекта.

съдия **Марио Първанов**

съдия **Борислав Белазелков**

съдия **Светла Цачева**

съдия **Даниела Стоянова**

съдия **Теодора Гроздева**

съдия **Емилия Василева**

съдия **Гълъбина Генчева**

съдия **Веселка Марева**

съдия **Зоя Атанасова**

съдия **Василка Илиева**